

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІТАРНОГО ДИСКУРСУ

Обґрунтовується актуальність гуманітарного дискурсу проблематики здорового способу життя, розглядаються умови його подальшої оптимізації.

Обосновывается актуальность гуманитарного дискурса проблематики здорового образа жизни, рассматриваются условия его дальнейшей оптимизации.

The actual matter of humanitaire discours of healthy life-stile problems is proved, the conditions of its following improvement are described.

Кризові явища в розвитку сучасної цивілізації перетворили проблему способу життя людини в одну з глобальних проблем нашого часу. Нове тисячоліття, в яке вступило людство, не може бути спокійним, оскільки проблеми гідного людині способу життя, які поставило ХХ ст., не тільки не вирішені, але й стають все більш заплутаними, все більш складними. Запропоновані суспільствознавцями шляхи подальшого цивілізаційного поступу не тільки не виявилися панацеєю од усіх катастроф і криз, але й часто- густо провокують останні. Адекватною відповіддю на сучасні цивілізаційні виклики, а також конкретним орієнтиром у визначеності спрямованості подальшого людського поступу постає, на наш погляд, здоровий спосіб життя (ЗСЖ). Нині тільки радикальні, навіть революційні зрушення в сфері способу життя в напрямі його рішучого перетворення в ЗСЖ виступають реальною передумовою системних перетворень усіх без винятку сфер суспільного буття.

Актуальність цієї проблеми не в останню чергу зумовлюється тим, що українському суспільству дотепер притаманна система цінностей, у якій ЗСЖ посідає другорядне місце. На тлі занепаду державних інститутів, відповідальних за стан здоров'я населення, особливої значущості набуває формування суспільного та індивідуального налаштування на пріоритет здорового способу життя, соціальної та особистісної мотивації до збереження та зміцнення здоров'я.

Існуючі проекти подолання зазначених проблем, не вирізняючись оригінальністю, як правило, зводяться до комплексу медичних, соціально-економічних і політичних заходів. При цьому недостатньо уваги звертається на нагальну необхідність радикального переосмислення наших уявлень щодо природи ЗСЖ, його місця і ролі як в життєдіяльності особистості, так і в цивілізаційному розвитку людства. Сьогодні, в умовах формування нової стратегії соціального розвитку – вітальної: проблеми життя і проблеми родини, - на перший план має вийти свідоме абстрагування від природного, точніше фізіологічного аспекту життєдіяльності людини як цілісного організму та його окремих частин.

Зазначений підхід відповідає тому розумінню здоров'я, яке Устав ВООЗ, визначив як “стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб або фізичних дефектів” (2, с. 356). Історичний досвід існування людства свідчить, що тільки оптимальна організація системи людської життєдіяльності здатна створити найважливіші передумови для формування тієї життєздатності індивіда, яку він, як вважають фахівці, суб'єктивно сприймає як наявність здоров'я (1, с. 7). Іншими словами, коло питань, що стосуються здоров'я, а тим більше ЗСЖ, аж ніяк не зводиться до медичної проблематики.

Деміфологізація ЗСЖ як важливого соціально-культурного індексу полягає, з одного боку, у визнанні того, що даний феномен є надто поліаспектним явищем, щоб під час розв'язання його складних питань покладатися на рекомендації лише представників медицини, з іншого боку, у розумінні нагальної потреби в рішучій гуманітаризації цієї проблеми. За цим стоїть нове розуміння людини, суспільства, можливостей дослідження, нове розуміння того, чи можлива наука про ЗСЖ, а якщо так, то яка саме наука.

Під кутом гуманітарного знання ЗСЖ постає не стільки предметом знання і пізнання, скільки сферою смислопородження і осмислення, де смислова неоднозначність розглядається не як прикре непорозуміння, а прогнозована і єдино можлива об'єктивна даність. Адже гуманітарні науки, як відомо, є не стільки науками, що описують і поясняють, скільки такими, що конструюють можливі світи, створюють певну соціальну реальність. Тому ЗСЖ завжди є феноменом герменевтичним, виключно інтерпретацією, завжди розглядається з якоїсь позиції.

В контексті гуманітарності ЗСЖ постає як буття в можливості, буття принципово альтернативне, послідовними інфраструктурами якого виступають декілька рівнів, з кожним з яких пов'язані відповідні види гуманітарного аналізу. Насамперед це економічний, соціально-політичний, та духовний рівні, реалізація яких уможливується лише на стику самих різних галузей соціально-гуманітарного знання – філософії, соціології, політології, антропології, історичної науки тощо. Інтеграція цих знань – одна з головних передумов конструювання такої моделі ЗСЖ, яка б набувала якості своєрідного інтеграла всіх диференціалів оптимальної людської життєдіяльності.

Оскільки єдиним носієм ЗСЖ є людина, котра наділена здатністю до цілепокладання і обґрунтованого проектування свого майбутнього, загалом до трансцендування в інше, є всі підстави стверджувати, що в центрі гуманітарності, особливо, коли йдеться про ЗСЖ, виявляється творча діяльність особистості. В цьому контексті ЗСЖ постає як та життєздатність індивіда, яку він не стільки суб'єктивно сприймає як наявність здоров'я, скільки як той вид соціально активної, творчої діяльності, що є умовою і технологією життєвої самореалізації, тестом на життєву компетентність.

Таке тлумачення ЗСЖ має свої підстави. Як відомо, філософсько-антропологічні передумови людського суспільства як такого, що розглядається в аспекті його історично сталих констант, полягають в розумінні людини як істоти активної, такої, що цілеспрямовано перетворює зовнішнє середовище. Діяльнісне начало в людині, і це варто враховувати, було одним із важливих припущень К. Маркса щодо соціальної історії. Сьогодні, в умовах постіндустріального суспільства, природу цього начала починають визначати глибокі зсуви в людських ціннісних орієнтирах.

Йдеться, передусім про те, що у міру того як основна маса робітників набуває матеріального достатку, досягнення такого достатку вже не може залишатися головною цінністю, в результаті чого гроші відступають на другий план. На думку О. Тофлера, “коли соціум загалом і в цілому досягає достатку, людей і само суспільство більше турбують не економічні, а психологічні, моральні, соціальні та естетичні проблеми” (5, с.456-457). Таким чином спростовано міф про всемогутність грошей - ніби саме вони в суспільстві ринкової економіки виступають головним еквівалентом свободи. Отже, коли рівень доходів перевищує необхідний для забезпечення життєво важливих потреб об'єктивно створюється ситуація, при якій суспільство як процес, як історія може існувати, лише якщо воно встане на шлях затурбованості пошуками такого суб'єкта, чий життєво важливі можливості здатні максимально розкривати особистісні здібності, а отже закладати підвалини формування ЗСЖ. У такому сенсі носієм ЗСЖ постає не просто людина, а особистість, межі якої (часові й просторові) визначаються і задаються саме межами творчої діяльності як засобу самореалізації.

Як уже зазначалось, одним з основних рівнів гуманітарного аналізу ЗСЖ є економічний рівень, з яким передовсім пов'язуються матеріальні чинники забезпечення збереження та розвитку суспільства. Нині, на думку фахівців, інформатизація, інформація та знання виступають в ролі головного чинника, що забезпечує прогрес економіки. Принагідно зазначимо, що інформаційна економіка зумовлює зростання соціального запиту на високоякісні знання, поза якими творча самореалізація людини (основа ЗСЖ) у добу інформаційного вибуху практично унеможливується.

Економічне та політичне облаштування сучасного способу життя на шляху його перетворення у ЗСЖ не може розглядатися відокремлено, що у свою чергу актуалізує такий

рівень гуманітарного аналізу ЗСЖ як соціально-політичний. Річ у тім, що успіх довгострокових реформ залежить від успіхів у справі створення демократичної політичної системи, “демократичної загальної атмосфери для розвитку сучасних науково-інформаційних технологій” (3, 536). Сьогодні вже загальним місцем стає, що саме демократичні системи забезпечують найкращі умови для економічного процвітання суспільства, самореалізації особистості як носія ЗСЖ. Всі сучасні країни “золотого мільярду” мають демократичний устрій, і нема жодної недемократичної країни, яка б надавала своїм громадянам можливості саморозвитку на їх рівні. На думку С. Гантингтона, “економічний розвиток робить демократію можливою; політичне керівництво робить її реальною” (6, с. 337).

Гуманітарна революція на межі ХХІ століття помітно актуалізувала духовний рівень гуманітарного аналізу ЗСЖ. Адже якщо матеріальне виробництво створює, передусім, товари, то духовне – людські якості, поза якими ЗСЖ як єдино гідний статусу людини практично унеможливується. Людина вже не вичерпується визначенням *homo sapiens* і “є насамперед істотою, що має внутрішній світ, духовність, свою долю та зверненість до вищих цінностей” (4, с. 348), має певну психокультуру, що, з одного боку, лежить в основі економічної діяльності, а, з іншого – виступає суттєвим чинником творчої самореалізації особистості, тобто ЗСЖ як такого.

Сьогодні реальним ресурсом самореалізації й саморозвитку, справжнім фундаментом ЗСЖ, в рамках якого людина отримує необхідний ресурс для відповідальної побудови себе-іншої, духовно самодостатньої і неповторної особистості стає творча діяльність особистості, творча праця. Суб’єкт самої такої форми життєдіяльності зможе справитися з собою, з безліччю своїх інстинктів і забобонів, виробити нову парадигму способу життя або переглянути стару, теперішню.

Радикальна перебудова способу життя у напрямі ствердження ЗСЖ має постати практичним перетворенням всіх його (способу життя) основних соціальних сфер: економічної, соціально-політичної та духовної. Це тривалий трансформаційний процес, що включає і знищення, і переробку старого, і його адекватне відтворення і гібридизацію старого та нового, тобто змішані форми. Багатоваріантність цього трансформаційного руху актуалізує подальшу розробку проблематики ЗСЖ під кутом гуманітарного дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булич Э.Г., Муравов В.И. Здоровье человека: Биологическая основа жизнедеятельности и двигательная активность в ее стимуляции. – К.: Олимпийская литература, 2003. — К.: Олимпийская литература, 2003. – 424 с
2. Здоровье – Большая медицинская энциклопедия. - М.: Сов. Энциклопедия, 1978. - Т. 8. – 620 с.
3. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. – К.: Грамота, 2007. – 576 с.
4. Кримський С.Б. Під сигнатурою Софії. – К.: Вид. Дім “Киево-Могилянська академія”, 2008. – 367 с.
5. Тоффлер О. Адаптивная корпорация // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. М., 1999. – 502 с.
6. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце ХХ века / Пер. с англ. – М.: Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2003. – 368 с.